

MEMÒRIA JUSTIFICATIVA PER A L'ADQUISICIÓ DEL FONS DEL FOTÒGRAF

MANEL ARMENGOL CERVERA

CU00191N Manel Armengol (AFI-inm)
Sant Cugat del Vallès, juliol 2025

INTRODUCCIÓ

El mes de novembre de l'any 2015 Manel Armengol va adreçar-se a l'Arxiu Nacional per tal de conèixer les instal·lacions i demanar assessorament davant la necessitat de dipositar el seu arxiu en una institució. En primer lloc se li va demanar quina era la seva intenció (donació, dipòsit, venda...) i en trobar-lo una mica indecís, se li va requerir que ens fes arribar una proposta d'intencions, tot i que al mateix temps ja es va fer la primera visita del fons per avaluar-lo.

Quan el tema es va precipitar amb la necessitat de deixar el seu pis, l'Arxiu Nacional va actuar amb rapidesa i es va programar la transferència el 22 de gener en qualitat de dipòsit provisional i preventiu per garantir els valors patrimonials del fons¹. En aquesta data es signava un certificat d'ingrés a l'Arxiu Nacional de Catalunya del fons del fotògraf que s'emmarcava en les responsabilitat de la nostra institució en una operació de salvament requerida pel col·lectiu fotogràfic i els mitjans de comunicació i accelerada per la precarietat de l'autor. Els tècnics de l'ANC es van desplaçar al domicili d'Armengol a Barcelona, domicili que havia de desallotjar en un curt termini, i allà van procedir al recompte del material, la instal·lació en caixes normalitzades de trasllat i la preparació de la relació de transferència². Aquest ingrés quedava obert fins a la formalització del dipòsit i tot i què es va preparar un conveni de dipòsit a dos anys prorrogable fins a 3 anys, no es va arribar a signar per diverses raons. En primer lloc signar un dipòsit d'aquest tipus i aquest curt termini es veia destinat a adquirir per compra el fons transcorregut el dit termini, sobretot quan ja existia una oferta³ per part de l'advocat del fotògraf i la proposta tenia un preu de sortida molt elevat, per tant es considerà que signar el dipòsit obligava a l'adquisició i es va deixar latent en espera de millors circumstàncies econòmiques o en canvis en la política d'adquisicions. Però a quins canvis ens referim? En aquells anys existia un corrent en el món de la arxivística que pressionava per no adquirir mitjançant compra-venda arxius de fotògrafs tot i anar acompanyats de la cessió de drets. Aquest moment ja ha passat i la política d'adquisicions tot i aconsellar als productors i altres propietaris les donacions, dacions o llegats, també està oberta a la compra-venda quan així es determini per la qualitat, importància, autenticitat, autoritat, unicitat i oportunitat de l'adquisició del fons.

Transcorreguts 10 anys des de l'ingrés del fons a l'ANC ara és el moment de l'adquisició per compra-venda. Ja s'han pogut salvar els diferents esculls i s'ha arribat a un acord en el preu del fons i la gestió dels drets, no dubtant en cap moment de la qualitat, importància i valor patrimonial del fons del fotògraf que el fa un dels 600 fotògrafs "imprescindibles" de la fotografia a Catalunya.

¹ [Desahucian al fotógrafo Manel Armengol pero la Generalitat salva su legado](#)
[El cas de Manel Armengol: el gran embolic dels arxius fotogràfics](#)

² La petició inicial del fotògraf plantejava una donació si la Generalitat podia garantir-li un vitalici o un habitatge social.

³ La proposta de l'advocat partia de 450.000€.

MANEL ARMENGOL , FOTÒGRAF

El fotògraf Manel Armengol és considerat una figura clau en la fotografia contemporània catalana, amb una trajectòria que abasta des del fotoperiodisme fins a la fotografia d'arquitectura, el paisatge, i temes de la natura, deixant una empremta indeleble en el panorama artístic i cultural de Catalunya. És considerant un dels representats més destacats de la fotografia social i política durant la transició política a Espanya.

Formació i inicis professionals

Armengol va néixer a Badalona el 29 d'octubre de 1949. Va estudiar periodisme a l'Institut Català de la Comunicació (ICCIC) a Barcelona però ben aviat s'interessa per la fotografia ja que li serveix com a complement dels reportatges que realitza a peu de carrer a la seva ciutat. Així el 1971, va començar a treballar com a fotoperiodista independent, col·laborant amb diversos mitjans de comunicació, inclòs el diari barceloní *Hoja del Lunes*, on hi treballarà fins l'any 1976. Durant aquesta etapa, va documentar els moviments socials contra el franquisme, amb fotografies que es distribuïen a l'estranger a través de l'agència CIS, ja que a Espanya la censura ho impedia. Posteriorment s'incorpora al diari *Tele-Express* i més tard, també col·labora com a *freelance* en dos dels setmanaris més importants de l'època com eren *Interviú* i *Primera Plana*.

Moments destacats i reconeixements

Un dels moments més destacats de la seva carrera va ser al febrer de 1976, quan va capturar una càrrega policial durant una manifestació pacífica a Barcelona en la que es reclamava "Llibertat, Amnistia i Estatut d'Autonomia". Es feia d'una forma innovadora, una asseguda pacífica, la primera que es duia a terme a la ciutat però la policia va actuar amb violència contra els manifestants. Quasi de forma casual, Manel Armengol gira per un carrer, es planta al passeig Sant Joan i captura la que serà una imatge icònica en la seva producció. Aquesta imatge va ser publicada en diversos mitjans internacionals, com *Paris Match*, *The New York Times*, *Newsweek*, *Time*, *Le Nouvel Observateur*, *New Reporter* i *Der Spiegel*. Per aquesta fotografia, va rebre el Premi Nacional de Fotografia de la revista *Flash-Fotografía*. Actualment, aquesta imatge forma part de la col·lecció de fotografia del Museu Nacional d'Art de Catalunya

Evolució de la seva obra

Treballa com a enviat especial a diferents països, entre ells Portugal, Algèria, Birmània, Perú i Puerto Rico. A mitjan dels anys 70 exerceix com a corresponsal a Nova York. Degut a un accident que va patir li queden unes seqüeles que li impedeixen seguir fent tasques al carrer i s'endinsa en el terreny de la fotografia estàtica, o el que és el mateix l'ús del trípod. Segons ell, passa de "caçador –la fotografia intuïtiva, de l'instant- a pescador –la fotografia triada, de l'espera". Realitza fotografies relacionades amb l'arquitectura, principalment la gaudiniana.

A principis dels anys 1980, un accident va obligar-lo a retirar-se del fotoperiodisme actiu. A partir d'aleshores, va centrar-se en la fotografia d'arquitectura, amb projectes com *El jardí dels guerrers* sobre l'arquitectura del terrat de La Pedrera (1987). Va continuar desenvolupant sèries fotogràfiques com *Foc*, *Elements* (incloent *Voices of Water* i *Memories of Wind*, Editorial Shiseido, Japó, 2001), *Herbarium* (2004) i *Terrae* (2010).

Docència i reconeixements posteriors

A més de la seva tasca fotogràfica, va impartir conferències a la Universitat de Barcelona i a la Universitat Autònoma de Barcelona.

La seva obra ha estat exposada en diverses ciutats, incloent Madrid, Barcelona, València, Caracas i Tòquio. Algunes de les seves publicacions més destacades són *El jardí dels guerrers* (1987), *Voices of Water*, *Memories of Wind* (2001), *Herbarium*.

Algunes de les seves imatges formen part de la col·lecció del MNAC

Manel Armengol és considerat una figura clau en la fotografia contemporània catalana, amb una trajectòria que abasta des del fotoperiodisme fins a la fotografia d'arquitectura, deixant una empremta indeleble en el panorama artístic i cultural de Catalunya però alhora una figura poc reconeguda.

Home discret i prudent va conservar el seu arxiu al domicili de Barcelona al llarg de molts anys, conscient de la rellevància de la seva obra però alhora copsat per una situació personal molt dura que ha hagut de superar una situació complicada

Manel Armengol al seu pis de l'Eixample abans d'encapsar i recollir el fons camí de l'ANC.

EL FONS FOTOGRÀFIC MANEL ARMENGOL

a) QUANTIFICACIÓ

El fons Armengol està constituït per unes 100.000 (99.558) imatges químiques i més de 50.000 (58.684) nadiues digitals donant un total de 159.242 artefactes datats entre 1972 i 2014. És el resultat de quaranta anys d'activitat professional. Veure relació pàg. següent.

A aquesta quantitat s'han de sumar les més de 60.000 digitalitzacions en jpg i TIFF fetes per ell mateix de les seves imatges químiques. Això fa que en el quadre adjunt es parli de 212.000 artefactes.

D'altra banda, el fons compta amb un nombre destacat d'ampliacions i tiratges d'època dels quals és seleccionerà un nombre suficient per tal de mostrar es resultat de la seva tasca de laboratori (revelat, enquadrament i impressió).

b) CLASSIFICACIÓ

Està classificat temàticament i per suports i alhora diferents sèries creades per l'autor amb els encàrrecs dels clients i altres temes específics. Així doncs aplega:

-Fotoperiodisme: dona/ espectacles/ música/ entrevistes/ personatges/ política/ sindicalisme/ treball / urbanisme i varis.

-Geografia: 1- Barcelona/ àrea metropolitana

2-Províncies (Ordenades alfabèticament d'Almeria a Saragossa/Zaragoza)

3- Països (Ordenats alfabèticament d'Andorra a Veneçuela)

-Creació: sèries temàtiques com Gaudí/ Arquitectura/ Herbarium/ Elements/ Horitzons.

-Encàrrecs clients: castells/ hotels/ art/ processos de construcció/ publicitat/ interiorisme/ agricultura

-Altres temes: alimentació/ cementiris/ economia etc.. i oliveres mil·lenàries, ja en format digital.

c) ESTAT DE CONSERVACIÓ

El fons va romandre al domicili de l'autor fins al seu ingrés a l'Arxiu Nacional de Catalunya. Allà es conservava en fundes plàstiques organitzades en 146 carpetes arxivadors en prestatgeries del seu estudi. Es conservaven separats els negatius blan i negre dels de color, les diapositives i les còpies positivades. També hi havia un important nombre de còpies positivades algunes en paspartú i altres guardades en capsas de paper fotogràfic o capsas de cartró neutre.

En el moment de l'ingrés a l'ANC, el gener de l'any 2016, es va instal·lar tot el material en capsas de trasllat que s'instal·laren en un dipòsit no definitiu amb condicions de temperatura i humitat estable. No s'instal·laren als dipòsits de fotografia al tractar-se d'un ingrés d'emergència i no haver determinat la situació

jurídica del fons. Per aquest motiu no s'inicià el tractament de l'esmentat fons esperant la resolució de la situació jurídica del mateix.

S'observa que:

- No es va detectar cap patologia que impedis en el seu trasllat a dipòsit.
- Es verifica un sistema de instal·lació no homologat i amb materials diferents segons l'època de producció.
- S'observa alguns desgast en materials primerencs ocasionat per la reproducció freqüent.
- Un estat general bo amb necessitat de neteja i instal·lació amb materials de conservació d'arxiu per tal de garantir la perdurabilitat del fons.

Per concloure, el fons es troba físicament a la seu de l'ANC a Sant Cugat del Vallès i es fa necessari arribar a la legalització de la situació actual.

SUMA TOTAL INVENTARI - FONS FOTOGRÀFIC DE MANEL ARMENGOL

CARPETA ID	ANY INICI-FI	LLOC	DESCRIPCIÓ	DIAP 35	DIAP 6x7 6x9	DIAP 10x12	NEG COL 35	NEG BN 35	NEG 6x7 6x9	NEG 10x12	DIG JPG	DIG TIFF	DIG RAW	OBSERVACIONS
B/N NEGATIUS							62	27786	971	6	4856	26087		
BARCELONA				9492	3494	230					1860	547		
CLIENTS ENCÀRRECS				4528	4782	727	4340	2584	907	37	1237	1009	25	
PAÏSOS				7207	272	68					2631	2544		
PROVINCIES - ESPANYA				8541	478	131		8		15	3481	1578		
SÈRIES - AUTOR				952	57	463		180	1330	607	1779	1565	131	
TEMES				17854	854	235	360				2039	1511		
MEDITERRANEAE - OLIVERES MILENÀRIES			ARXIVS DIGITALS								23076	727	10582	
DIGITAL -VRBS-BLOG											22668	101	1530	
SUMA TOTAL				48574	9937	1854	4762	30558	3208	665	63627	35669	12268	211122
				DIAP 35	DIAP 6x7 6x9	DIAP 10x12	NEG COL 35	NEG BN 35	NEG 6x7 6x9	NEG 10x12	DIG JPG	DIG TIFF	DIG RAW	SUMA TOTAL

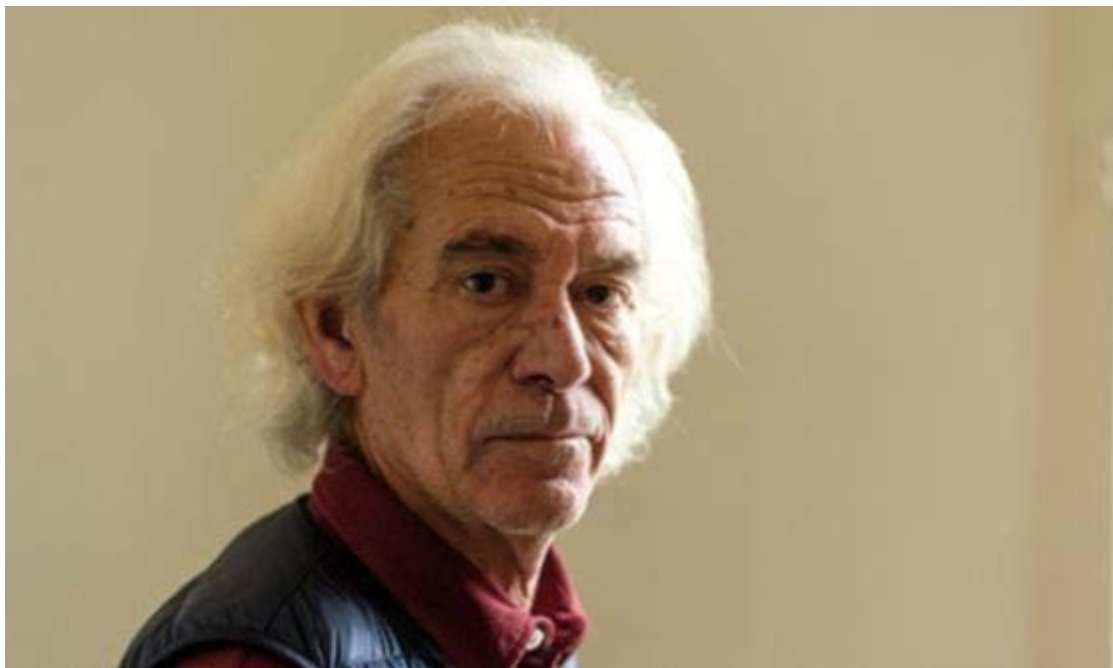
PROPOSTA DE COMPRA-VENDA

Aquest any 2025 hem reprès les negociacions amb Manel Armengol. Després de diverses reunions i amb el consens dels seus fills en ha fet arribar una proposta meditada i realista que valorem molt positivament.

La oferta de venda inclou el seu fons fotogràfic constituït per els +- 100.000 negatius analògics i +- 50.000 còpies digitals així com els contactes i algunes còpies paper originals d'època que es seleccionaran (entre 50 i 100 peces). També fa CESSIÓ dels drets que li corresponen com autor, és a dir, els drets de reproducció, distribució, comunicació pública i transformació, en qualsevol suport i format, per a qualsevol país del món i fins que aquests passin a domini públic.

Aquesta CESSIÓ però, es planteja en dos terminis.. En primer lloc, mentre l'autor visqui serà una CESSIÓ NO EXCLUSIVA, reservant-se de manera vitalícia els drets d'explotació per a usos expositius o publicacions pròpies o per cedir-los a tercers que contactin amb mi directament (o amb la gestora que jo determini) per a diverses propostes de treball i investigacions i en totes les modalitats d'explotació i països del món. Les peticions que s'adrecin a l'ANC seran gestionades i llicenciades per la pròpia institució. D'altra banda, i després del meu traspàs, aquesta CESSIÓ També serà NO EXCLUSIVA i correspondrà als seus hereus o la gestora que ells determinin quan els hi sol·licitin a aquests directament i a l'Arxiu Nacional de Catalunya quan la sol·licitud i gestió es faci des de la nostra institució.

El preu de venda és de 260.000€ exempt d'IVA, quantitat que es considera molt convenient i ajustada a preu.

VALORACIÓ DEL PREU I CONVENIÈNCIA DEL SEU INGRÉS

L'Arxiu Nacional de Catalunya té entre les seves competències les de salvaguarda i recuperació del patrimoni documental independentment del suport i format d'aquest. Per aquest motiu i davant la necessitat de salvaguardar el fons del fotògraf Manel Armengol, va oferir el seu personal i instal·lacions en un moment crític per l'autor. Aquesta acció però, no s'ha tancat amb un ingrés definitiu i aquest es va fent necessari per l'edat i estat de salut del productor.

Més enllà de la necessitat de salvaguarda l'ANC té un interès veritable sobre el fons Manel Armengol, per la rellevància de l'autor i de la seva obra. Les seves imatges narren la història de la Catalunya recent i són un fidel testimoni, un registre documental que ja es considera Patrimoni Històric.

No oblidem tampoc que el seu fons complementa altres fons fotogràfics ja conservats a l'ANC com el de la fotògrafa Pilar Aymerich, el de Colita i altres fotoperiodistes com Carlos Bosch, Jaume Garbí, o Albert Olivé.

L'Autor, la qualitat de l'obra, el volum del fons, l'oferta del conjunt complert, les tasques d'organització aportades pel fotògraf i la tasca de digitalització ja realitzada són altres dels motius que justifiquen aquest interès.

Per tots aquests motius es recomana l'acceptació de la oferta i el seu destí a l'Arxiu Nacional de Catalunya

Sant Cugat del Vallès, a data de la signatura electrònica.

Imma Navarro Molleví
Cap de l'AFI

Vistiplau

Pilar Cuerva Castillo
Directora de l'ANC